

SOCIÁLNE A HOSPODÁRSKE EFEKTY AGROSEKTORA V SAMOSPRÁVNÝCH KRAJOCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SOCIAL AND ECONOMIC EFFECTS OF AGRI-SECTOR IN THE REGIONS OF THE SLOVAK REPUBLIC

Monika Daňová

ABSTRACT

There are long-standing differences between Slovakia's territorial units. These can be quantified by sectoral (and segment) structure indicators, indicators of the region's economic performance, as well as indicators of the employment and pension situation of the population. The localization of economic activities and their structure is considered to be the cause of regional disparities. We analyze the existence and the strength of the relationship between the share of the agricultural sector in the structure of the economy and its performance, regional employment and income in the region. The regions found significant differences in the ability of the agricultural sector to make gross fixed capital. Differences between regions in gross fixed capital formation (per 1 employee in the sector) correspond to differences in average wages. Dependency is not statistically significant. In relation to employment in agriculture, the average wages in the sector in most of the NUTS (except in the Košice Region), causal dependence was not found. The relationship between employment in agriculture and wages was not identified as statistically significant. Regional differences in wages in the agro sector are copying the situation throughout the economy. An analysis of regional disparities in the unemployment relationship in the region and employment in agriculture has found causal link. Higher employment in agriculture was found in regions with lower unemployment. Here agriculture appears to be a stabilizing factor. Although at the national level agriculture does not contribute significantly to higher employment, it also reduces the efficiency of the economy. From these facts it can be inferred that the difference between regions is determined by their economic structure and demographic situation. In the future, these regions should receive support for the development of rural regions. Despite all these conclusions, however, it can be said that agriculture is not currently contributing to higher employment, but also reduces the efficiency of the economy.

KEY WORDS

Economic system. Sectoral structure of the national economy. Economic Growth. Gross fixed capital. Employment. Wage. Districts of the Slovak Republic.

JEL classification: C23, O11, O40.

ABSTRAKT

Medzi územnými celkami Slovenska sú dlhodobo konštatované rozdiely. Tieto možno popísať ukazovateľmi sektorovej (a odvetvovej) štruktúry, ukazovateľmi hospodárskej výkonnosti regiónu, tiež ukazovateľmi zamestnanosti a dôchodkovej situácie obyvateľstva. Za príčinu regionálnych disparít je považovaná lokalizácia ekonomických aktivít a ich štruktúra. V článku analyzujeme existenciu a silu vzťahu medzi podielom poľnohospodárskeho sektora v štruktúre hospodárstva a jeho výkonnosťou, zamestnanosťou a pracovnými príjmami v regióne. Medzi regiónmi sa zistili značné rozdiely v schopnosti poľnohospodárskeho sektora tvoriť hrubý fixný kapitál. Rozdiely medzi regiónmi v tvorbe hrubého fixného kapitálu (v prepočte na 1 zamestnanca v sektore) korešpondujú s rozdielmi v priemerných mzdách. Závislosť nie je štatisticky významná. Vo vzťahu zamestnanosti v poľnohospodárstve k priemerným mzdám v sektore vo väčšine NUTS (okrem Košického kraja) nebola zistená príčinná závislosť. Vzťah medzi zamestnanosťou v poľnohospodárstve a mzdami nebol identifikovaný ako štatisticky významný. Regionálne rozdiely v mzdách agrosektora kopírujú situáciu v celom hospodárstve. Analýzou regionálnych disparít vzťahu nezamestnanosti v kraji a zamestnanosti v poľnohospodárstve bola zistená príčinná súvislosť. Vyššia zamestnanosť v poľnohospodárstve bola zistená v krajoch s nižšou nezamestnanosťou. Tu sa poľnohospodárstvo javilo ako stabilizačný faktor. I keď na národnej úrovni poľnohospodárstvo neprispieva výrazne k vyššej zamestnanosti, tiež znižuje efektívnosť ekonomiky. Podľa toho možno usudzovať, že rozdiely medzi regiónmi predurčuje ich ekonomická štruktúra a demografická situácia. V budúcnosti by tieto regióny mali dostať pomoc zameranú na rozvoj vidieckych regiónov.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

National economic system. Sectoral structure of the national economy. Agriculture. Economic Growth. Employment. Districts of the Slovak Republic.

ÚVOD

Transformácia poľnohospodárstva z dominantného sektora v relatívne chudobných krajinách do veľmi malého sektora v najbohatších krajinách je hlavnou črtou hospodárskeho rozvoja. Klesajúci trend podielu poľnohospodárskeho sektora na celkovom HDP a zamestnanosti možno pozorovať vo väčšine rozvinutých svetových ekonomik, vrátane západnej Európy, od 60. rokov minulého storočia. Vo východoeurópskych krajinách tento trend nadobúda na intenzite po r. 1989. Hlavným dôvodom konštatovaného vývoja sú požiadavky trhu a ekonomické záujmy spoločensko-ekonomického systému i jeho ekonomických subjektov. Prvotné príčiny historického vývoja štruktúry národohospodárskych aktivít spočívajú v zmenách dopytu po produkcii jednotlivých sektorov, najčastejšie v rastúcom dopyte po produkcii priemyslu a v rastúcich požiadavkách na poskytovanie služieb rôzneho druhu, tiež v schopnosti jednotlivých sektorov prinášať dôchodky.

Proces, ktorý je zmenami v dopyte po produkcii jednotlivých sektorov a v ochote ekonomických subjektov vykonávať určitý typ ekonomických aktivít vyvolaný, má svoje dôsledky. Efekty majú viacero rozmerov – národohospodársky, ekonomický i sociálny.

Vzhľadom na rôznorodosť príčin i na rôznorodosť a závažnosť možných následkov sa problematike venuje obrovská pozornosť ako v hospodárskej praxi, tak i na akademickej úrovni. Cieľom je kvantifikovať efekty rôznych modelov štruktúry národného hospodárstva na dosahovanie hospodárskych, ekonomických i sociálnych cieľov.

Dôvody znižovania podielu primárneho sektora

Existuje množstvo štúdií, ktoré na základe empirických pozorovaní dlhodobého vývoja štruktúry ekonomického systému potvrdzujú postupné znižovanie rozsahu primárneho sektora. Podobne konštatujú postupné znižovanie podielu tohto sektora na novo vytvorenom produkte. Za najvýznamnejšie sú považované:

- rozdielna príjmová elasticita dopytu po potravinách a nepoľnohospodárskych komoditách a následné zmeny cien týchto komodít,
- rozdiely v technologickej vybavenosti agrárneho a priemyselného sektora,
- efektívnosť kapitálu a práce v jednotlivých sektoroch a odvetviach,
- alokácia kapitálu do ziskovejších ekonomických aktivít.

Staršie zdroje zdôrazňujú význam trhových faktorov. Fisher (1939) uvažuje v rovine rozdielnej dôležitosti potrieb spotrebiteľa. Tvrdí, že zmeny sektorovej štruktúry sa zakladajú na rôznej technologickej efektívnosti jednotlivých sektorov a na vplyve technologickej efektívnosti na presun zdrojov z primárneho do sekundárneho, neskôr do terciárneho sektora. Podobne Clark

(1940) na základe analýzy dát z viacerých krajín ustanovuje za najvýznamnejšiu príčinu zmien sektorovej štruktúry vplyv trhového dopytu.

Neskôr publikované práce spájajú príčiny zmien sektorovej štruktúry so spotrebiteľským dopytom i s technickým pokrokom a technologickou efektívnosťou (Pasinetti 1981, Kuznets 1973). Podľa Pasinetiho modelu produkcia závisí od dopytu, ceny závisia od technológie. Rozdielna úroveň produktivity v odvetviach má vplyv na relatívne ceny medzi sektormi.

Staršie i novšie publikované názory príčiny zmenšovania podielu poľnohospodárskeho sektora hľadajú v trhových a ekonomických faktoroch. Podľa Kruegera, Schiffa a Valdesa (1988) väčšina príčin má politický charakter - cenová politika v odvetviach poľnohospodárstva a priemyslu má významný vplyv na relatívne ceny tohto tovaru a v najmenej rozvinutých krajinách negatívny vplyv na poľnohospodársku produkciu; vybavenie kapitálom môže byť ovplyvnené daňovou a investičnou politikou, veľkosť pracovnej sily migračnou a rodinnou politikou; technologický pokrok sa spája s politikou zameranou na výskum a vzdelávanie.

Efekty zmien v štruktúre národného hospodárstva

Zistenia o príčinách zmien štruktúry národného hospodárstva vychádzajú z empirických pozorovaní vývoja v mnohých ekonomických systémoch, tiež z komparácií vývoja medzi viac a menej rozvinutými ekonomikami. Požiadavkou akademickej teórie i hospodárskej praxe je identifikovať následky týchto zmien na ekonomický systém a jeho subjekty.

Publikované názory na priebeh procesu zmien sektorovej štruktúry a na následky týchto zmien sú najčastejšie výsledkom uplatnenia dvoch prístupov - prierezových ekonometrických štúdií a modelov výpočtu všeobecnej rovnováhy.

Fourastie (1969) problematiku „ideálnej“ sektorovej štruktúry zakladá na empirickom pozorovaní vývoja v dvoch krajinách. Konštatuje historický posun od ekonomiky s dominantným primárnym sektorom k priemyselne orientovanej ekonomike a následne k ekonomike s dominantným terciárnym sektorom alebo službami. Chenery a Sirquin (1975, 1986, 1989) na modelovanie využili krížové modely priemyselných štátov, ktoré sa v súčasnosti považujú za rozvinuté. Na zostrojenie modelu využili dostupné historické údaje doplnené o ekonometrický odhad.

Odhadom hospodárskeho rastu ekonomického systému, v závislosti od zdrojovej vybavenosti sa venuje Wolfe (1995). Konštatuje dominantný význam prírodných zdrojov pre primárny sektor, technických faktorov pre sektor sekundárny a význam ľudských schopností pre sektor terciárny. Tieto faktory podľa autora určujú rast sektorov, limitujú ich lokalizáciu do konkrétnych oblastí a ovplyvňujú celkový hospodársky rast.

Oba prístupy majú svoje výhody a nevýhody. Nedostatkom prierezných štúdií je, že nezahŕňajú explicitný vplyv zmien cien a majú tendenciu využívať endogénne cenové premenné. V protiklade s nimi modely všeobecnej rovnováhy sú komplexnejšie. Na modelovanie efektov jednotlivých sektorov využívajú relatívne ceny. Objektivita týchto modelov je však limitovaná množstvom parametrov, pre ktoré je zvyčajne k dispozícii len niekoľko priamych empirických odhadov.

Interakcie medzi štrukturálnymi zmenami v ekonomickom systéme a ekonomickým rastom

Štrukturálne zmeny národného hospodárstva a hospodárskeho rastu sú navzájom prepojené procesy. Po prvé, hospodársky rast ovplyvňuje štrukturálne zmeny - zmenu zloženia dopytu a produkcie vyplývajúcu zo zvýšenia príjmov. Na jednej strane rast produktivity prispieva k hospodárskemu rastu, na druhej strane rozdielna produktivita sektorov podporuje štrukturálne zmeny národného hospodárstva prostredníctvom prerozdelenia pracovnej sily medzi sektory.

Pasinetti (1981) považuje zvýšenie produktivity a zvyšovanie príjmov za dva aspekty toho istého javu, keďže zvýšenie produktivity znamená zvyšovanie príjmov a zvyšovanie príjmov determinuje dôležitosť zvyšovania produktivity. Denison vo svojej štúdii (1967) zastáva názor, že rast produktivity je ovplyvnený rôznymi faktormi. Podľa jeho zistení príspevok vedeckého a technického pokroku k rastu produktivity je okolo 40%, príspevok kapitálových investícií okolo 27%, zmena pracovnej sily kvalita, určená znalosťami a zručnosťami na rast produktivity vplýva približne 20%.

Wolfe (1995) konštatuje, že faktorom rastu sektorov je dostupnosť zdrojov. Primárny sektor spája s dostupnosťou prírodných zdrojov, sekundárny sektor s dostupnosťou technických faktorov a rozvoj terciárneho sektora spája s ľudskými schopnosťami. Tieto faktory podľa autora určujú rast sektorov, lokalizujú sektory do konkrétnych oblastí a následne tak limitujú hospodársky rast týchto oblastí.

Regióny s vysokým podielom poľnohospodárskeho sektora majú tradične nižšiu tvorbu HDP i nižšiu životnú úroveň meranú podľa príjmu na obyvateľa (Lacina, Minárik 2002). To má za následok zhoršenie ekonomickej situácie vidieckeho obyvateľstva, vznik regionálnych disparít v sociálnej a dôchodkovej situácii obyvateľstva, následne postupný odliv obyvateľov z týchto oblastí do väčších aglomerácií až zníženie schopnosti samostatného rozvoja oblastí.

Napriek tomu chýba zhoda o vplyve poľnohospodárstva na hospodársky rast. Niektorí vedci tvrdia, že rozvoj poľnohospodárstva je predpokladom industrializácie a hospodárskeho rastu, iní silne nesúhlasia a argumentujú inou cestou. Podľa Gollina, Parenteho a Rogersona (2002) rast celkového hospodárstva závisí od vývoja poľnohospodárskeho sektora. Schultz (1964), Timmer

(1995, 2002), Eicher a Staatz (1984), Dowrick a Gemmell (1991), Datt a Ravallion (1998), Thirtle, Lin a Piesse (2003) poznamenávajú, že rast v poľnohospodárskom sektore by mohol byť katalyzátorom rastu národnej produkcie prostredníctvom jeho vplyvu na príjmy vidieka a poskytovanie zdrojov na transformáciu do industrializovanej ekonomiky.

V akademických kruhoch sa zvýšil záujem o zistenie možného vplyvu hospodárskeho rastu na nerovnosti príjmov alebo rozdiely medzi provinciami. Niektorí autori (Echevaria 1997, Lacina, Minařík 2002) zastávajú názor, že rozdiely v dôchodkovej situácii medzi sociálnymi skupinami alebo rozdiely medzi oblasťami krajiny môžu mať vplyv na hospodársku výkonnosť krajiny. Otázka, ako nerovnosť príjmov alebo rozdiely medzi provinciami ovplyvňuje hospodársky rast, však stále nie je vyriešená. Kým niektoré zistenia konštatujú, že nerovnosť má negatívny vplyv na rast, iní autori zaznamenali pozitívne účinky. Autori sa snažili vysvetliť takéto rozpory. Zistili, že negatívny vzťah je typický pre menej rozvinuté krajiny, zatiaľ čo pozitívna asociácia charakterizuje rozvinuté krajiny. Alternatívnym vysvetlením tohto nesúladu je, že miery rastu najprv stúpajú a potom klesajú s počiatočnou nerovnosťou.

MATERIÁL A METÓDA

Cieľom práce bolo zistiť príčinný vzťah medzi regionálnym príjmom a ekonomickým rastom pomocou údajov analýzy rozdielov medzi ekonomickým rastom a priestorovým príjmom zistených v územných celkoch Slovenskej republiky na úrovni NUTS III.

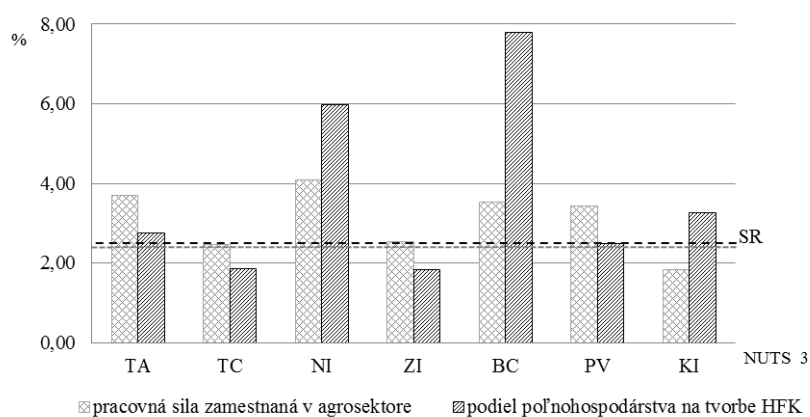
Preverovanie vzťahu je vykonávané na sekundárnych údajoch zhromaždených Štatistickým úradom SR na štatistickej úrovni NUTS III za rok 2016. Na účely tohto článku boli využité nasledujúce premenné: podiel pracovnej sily agrosektora na regionálnej zamestnanosti (v intervale 1,84-4,10 %), podiel agrosektora na tvorbe hrubého fixného kapitálu v regióne (1,84-5,98 %), registrovaná nezamestnanosť na regionálnej úrovni (4,41-13,91 %), priemerná mzda (830-972 €), regionálny HDP na obyvateľa (9.069,69-16.297,77 €), podiel agrosektora na tvorbe hrubého fixného kapitálu v regióne (1,842-7,805 %), hustota obyvateľstva v regióne (61,9-137,9 obyvateľov/km²), podiel vidieckeho obyvateľstva v regióne (36,1-52,2 %).

Z analýzy bol vylúčený Bratislavský kraj, nakoľko hodnoty hodnotených premenných vykazujú v porovnaní s ostatnými územnými celkami výrazné rozdiely, hlavné mesto má v uvedenej rovine osobitnú ekonomickú pozíciu. Náhodné závislosti medzi vybranými premennými sú mapované príslušnou funkciou, v texte sú prezentované s využitím bodových (korelačných) diagramov.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Medzi analyzovanými NUTS 3 existujú rozdiely v štruktúre ekonomických aktivít, v sektorovej zamestnanosti pracovnej sily i vo výkonnosti regiónov (obrázok 1). To dáva predpoklad, že niektoré kauzality medzi posudzovanými ukazovateľmi nezodpovedajú tvrdeniam ekonomických teórií. Štandardne môžeme očakávať, že:

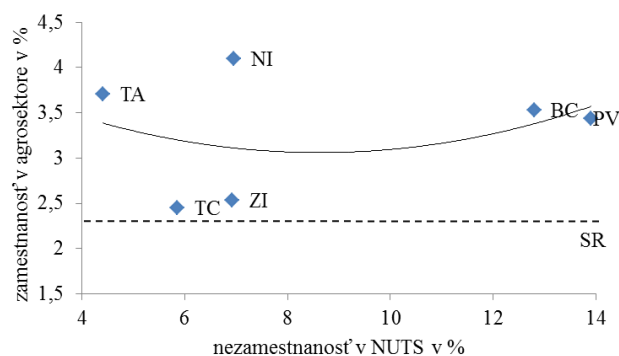
- regióny s vyššou zamestnanosťou v agrosektore ako je národný priemer, budú mať nižšiu priemernú mzdu.
- tieto regióny sa na tvorbe hrubého fixného kapitálu podieľajú menšou mierou.
- vychádzajúc z uvedeného možno predpokladať nižšie mzdové ohodnotenie v agrosektore v porovnaní s ostatnými sektormi.

Obrázok 1. Disparity regionálnej zamestnanosti v agrosektore a jeho podielu na tvorbe hrubého fixného kapitálu

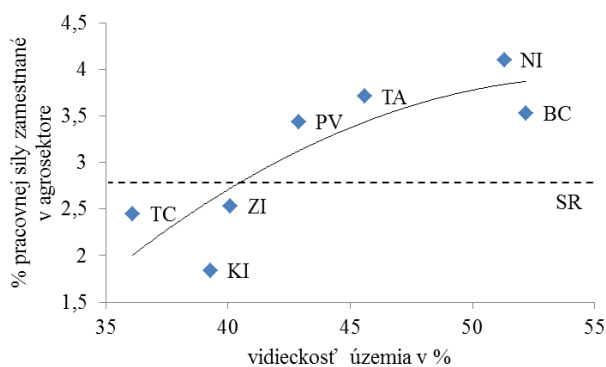
Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Vo všetkých NUTS regionálna zamestnanosť v poľnohospodárstve dlhodobo prevyšuje republikový priemer (jeho hodnoty znižuje nízka zamestnanosť v agrosektore v Bratislavskom kraji a Košickom kraji). Analýza vzťahu zamestnanosti v agrosektore a evidovanej nezamestnanosti regiónu (obrázok 2) nepreukázala kauzalitu. Vysoká zamestnanosť bola príznačná pre Banskobystrický a Prešovský kraj, kde možno predpokladať substitúciu nedostatku pracovných príležitostí v sekundárnom a terciárnom sektore prácou v primárnom sektore. Paradoxne, i napriek nízkej nezamestnanosti vysoká regionálna zamestnanosť v agrosektore bola príznačná i pre Trnavský kraj. Možno sa domnievať, že na túto skutočnosť vplýval predovšetkým faktor agroekologických predpokladov pre rozvoj tohto typu ekonomických aktivít v území. Zamestnanosť na národnej i na regionálnej úrovni je treba považovať za výsledok pôsobenia komplexu viacerých faktorov.

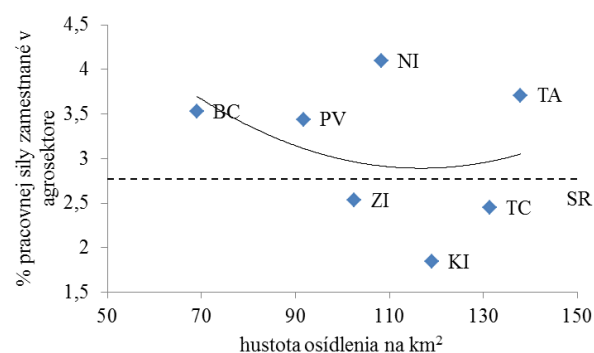

Obrázok 2. Vzťahy nezamestnanosti a zamestnanosti v agrosektore na úrovni NUTS 3
Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Faktorom, ktorý pozitívne ovplyvňuje zamestnanosť v agrosektore, sa javí vidiecky charakter územia (graf 3). S rastúcim podielom vidieckeho obyvateľstva rásť podiel pracovnej sily zamestnanej v agrosektore v celom súbore hodnotených NUTS 3. Demografické parametre majú vplyv na pozíciu poľnohospodárskeho sektora. Kauzalita premenných však ani v tomto prípade nepoukazuje na silnú závislosť.

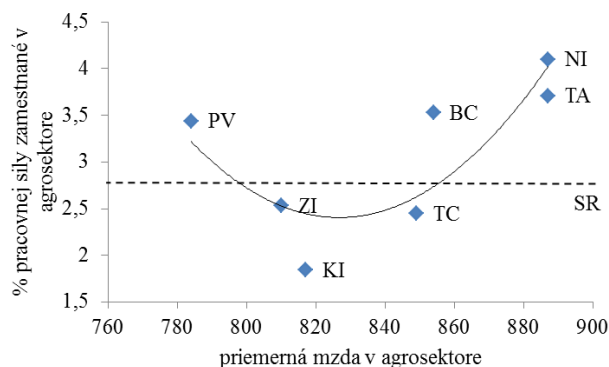

Obrázok 3. Kauzalita vzťahu vidieckosti územia a % pracovnej sily zamestnanej v agrosektore
Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

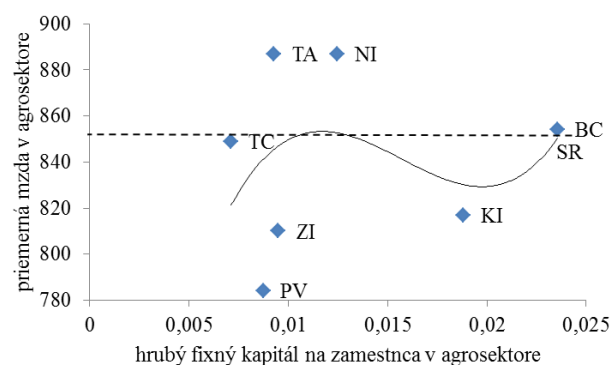
Obrázok 4. Kauzalita vzťahu hustoty osídlenia územia a % pracovnej sily zamestnanej v agrosektore
Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Možno predpokladať, že na zamestnanosť v sektore bude vplývať mzdová úroveň. Naše zistenia (obrázok 5) súhlasia s týmto predpokladom. Zamestnanosť v agrosektore je vyššia v tých regiónoch, kde je vyššia mzda. Výnimkou je Prešovský kraj, kde možno usudzovať na silnejší vplyv vidieckosti územia a ponuky pracovných príležitostí na zamestnanosť.

Obrázok 5. Vzťahy priemernej mzdy a zamestnanosti v agrosektore na úrovni NUTS 3

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

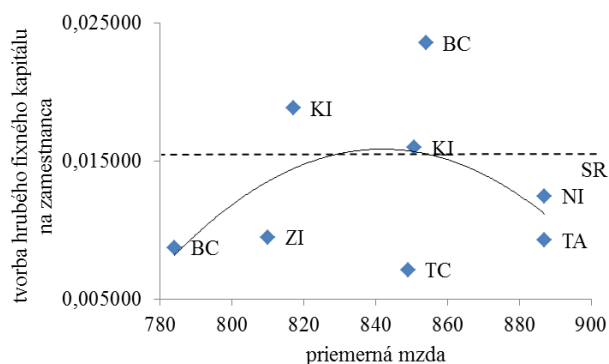

Obrázok 6. Závislosť priemernej mzdy na tvorbe hrubého fixného kapitálu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

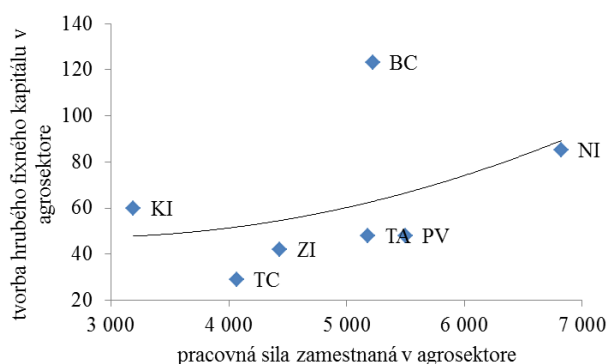
V zmysle ekonomických teórií mzdová úroveň má odrážať nielen situáciu dopytu a ponuky na trhu výrobného faktora, ale tiež schopnosť sektora tvoriť hodnoty. Analýzou tohto vzťahu boli zistené anomálie. Nemožno konštatovať na závislosť miezd ani na hodnote hrubého fixného kapitálu vyprodukovaného zamestnancom v agrosektore, ani na podiele sektora na tvorbe hrubého fixného kapitálu.

Prínos agrosektora k tvorbe hrubého fixného kapitálu sa zvyšuje s rastom zamestnanosti pracovnej sily regiónu v tomto sektore (Obrázok 8). Porovnateľná produktivnosť spôsobuje vyšší HDP z poľnohospodárstva v absolútnej hodnote i v prepočte na obyvateľa. Najvyšší prínos agrosektora bol identifikovaný v regiónoch s nízkou hustotou obyvateľstva, tradične zameraných na poľnohospodárstvo, vyznačujúcich sa nadpriemernou nezamestnanosťou.

Obrázok 7. Závislosť tvorby hrubého fixného kapitálu na priemernej mzde v agrosektore

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Obrázok 8. Závislosť tvorby hrubého fixného kapitálu v agrosektore na zamestnanosti v sektore

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

ZÁVER

Vo všetkých rozvinutých ekonomikách sveta došlo v minulosti k výraznému poklesu podielu poľnohospodárstva na tvorbe produktu a zamestnanosti. Tento trend sa prejavuje i v ekonomike

Slovenska, avšak nie vo všetkých jej regiónoch rovnako. Výsledkom je vznik regionálnych disparít a ich neustále narastanie. V regiónoch, kde priemyselné aktivity nie sú lokalizované, je vytváraný výrazne menší produkt, vzniká nezamestnanosť, zhoršuje sa dôchodková situácia obyvateľstva a nastáva migrácia pracovnej sily do viac rozvinutých regiónov.

V menej rozvinutých, zaostávajúcich regiónoch je oslabená ekonomická, sociálna i environmentálna funkcia. Je potrebné vytvoriť prostredie pre ich udržateľný rozvoj. Vzhľadom k požiadavke potravinovej bezpečnosti národného spoločensko-ekonomického systému i s cieľom eliminovať regionálne disparity vyvstáva otázka možného substituovania priemyselných aktivít poľnohospodárskou výrobou. Vyvstávajú otázky ako zvýšiť podiel agrosektora v hospodárskej štruktúre týchto regiónov, ktoré faktory ovplyvňujú zamestnanosť v agrosektore, aký prospech prinesie zvýšenie rozsahu poľnohospodárstva na výkone a zamestnanosti.

Preto cieľom článku bolo prispieť k rozpracovaniu problematiky identifikácie faktorov, ktoré ovplyvňujú rozvoj regiónov, s osobitným zameraním na vidiecke regióny. Súhlasne s ekonomickou teóriou boli identifikované príčinné vzťahy viacerých typov faktorov. Za najvýznamnejšej považujeme demografické, sociálne, ekonomické a trhové faktory.

Zistenia analýz, vykonaných na úrovni NUTS 3, potvrdzujú zaostávanie výkonnosti agrosektora v porovnaní s ostatnými sektormi. To, v súlade s ekonomickou teóriou, sa prejavuje i v zaostávaní miezd, následne i v nízkej zamestnanosti v sektore. Bez zohľadnenia vplyvu nízkej zamestnanosti v poľnohospodárstve v Bratislavskom kraji všetky ostatné NUTS 3 vykazujú nadpriemerné hodnoty ukazovateľa. Možno konštatovať, že regióny s nízkou hustotou obyvateľstva a vyšším podielom vidiekeho obyvateľstva sú perspektívne pre lokalizovanie poľnohospodárskych aktivít. Podpora poľnohospodárskych aktivít v týchto regiónoch by mohla byť prospešná pre trh práce. Nakoľko zistenia analýz potvrdili závislosť miezd v sektore na jeho produktívnosti, predpokladom je taká podpora poľnohospodárstva, ktorá zvýši jeho produktívnosť.

Na základe zistení vykonaných analýz sa potvrdil názor, že na identifikáciu faktorov limitujúcich rozvoj niektorého zo sektorov ekonomického systému je explicitná identifikácia problémov vhodnou metódou. Táto metóda nedáva možnosť kvantifikovať mieru vplyvu. Na kvantifikáciu miery vplyvu je potrebné disponovať časovými údajmi, ktoré vystihnú dynamiku procesov a priestorovými údajmi, ktoré umožnia eliminovať ich medziregionálne pôsobenie.

POĎAKOVANIE

Príspevok vznikol za podpory projektu KEGA 035PU-4/2016.

LITERATÚRA

- Clark, C. (1940). *The Conditions of Economic Progress*. London: Macmillan.
- Denison, F.E. (1967). *Why Growth Rates Differ. Postwar Experience in Nine Western Countries*. Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1967.
- Dowrick, S., Gemmel, N. (1989). *Industrialisation, catching up and economic growth*, Australian National University.
- Echevarria, C. (1997). *Changes in Sectoral Composition Associated with Economic Growth*. *International Economic Review*, Department of Economics, University of Pennsylvania and Osaka University Institute of Social and Economic Research Association, 38(2), 431-452.
- Fisher, A. G. B. (1939). Production, primary, secondary and tertiary. *Economic Record*, 15(X), 24-38.
- Fourastié, J. (1969). *Le Grand Espoir du XXe Siecle: progres technique, progres economique, progres sociale*. *Die Große Hoffnung des Zwanzigsten Jahrhunderts*, Köln: Bund-Verlag.
- Gollin, D., Parente, S., Rogerson, R. (2002). *The Role of Agriculture in Development*. *The American Economic Review*, 92(2), 160-164.
- Chenery, H., Robinson, S., Syrquin, M. (1986). *Industrialization and growth: a comparative study*. NY: World Bank by Oxford University Press.
- Chenery, H., Syrquin, M. (1975). *Patterns of development: 1950-1970*. NY: World Bank by Oxford University Press.
- Chenery, M., Syrquin, M. (1989). *Three decades of industrialization*. *World Bank Economic Review*, pp. 145-181.
- Kreuger, A., Schiffr, M., Valdes, A. (1988). *Agricultural incentives in developing countries: measuring the effed of sectoral and economy wide policies'*, *World Bank Economic Review* 2(3), 255-71.
- Kuznets, S. (1973). *Modern Economic Growth: Findings and reflections*. *The American Economic Review*, 63(3), 247-258.
- Lacina, L., Minařík, B. (2002). *Impact of agricultural sector on the economic situation of NUTS III regions in the Czech Republic*. *Agricultural Economic*. 48(10), 444-448.
- Pasinetti, L. (1981). *Structural Change and Economic Growth: a Theoretical essay on the dynamics of the wealth of nations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schultz, T.W. (1964). *Transforming Traditional Agriculture*, Yale University Press, New Hpvén.
- Timmer, C.P., (1995). *The agricultural transformation in*. H. Chenery and T.N. Srinivasan, *Handbook of Development Economics*, North Holland, Amsterdam 1(1), 275-31.

Wolfe, M. (1995). The Concept of Economic Sectors. Quarterly Journal of Economics, 69 (3), 402-420.

*Príspevok z medzinárodnej vedeckej korešpondenčnej konferencie EAEP 2018, 21. – 23. október 2018 (Prešov, Slovenská republika).

KONTAKTNÁ ADRESA

Ing. Monika Daňová, PhD., Fakulta Manažmentu PU, ul. 17. novembra č.1, 080 01 Prešov

E-mail: monika.danova@unipo.sk